

ערכת כלים לכוחות ההצלה והביטחון:
מדריך לחיפוש נעדרים עם אוטיזם

מודעות

הדרכה

משאבים

 NATIONAL
AUTISM
ASSOCIATION

אוטיזם היא מוגבלות נירולוגית התפתחותית, המתבטאת בין היתר בקושי ביצירת תקשורת, בהבנת ופרשנות רגשות ומצבים חברתיים ובהתנהגות נוקשה וחזרתית. ההערכה היא כי בישראל חיים למעלה מ 25,000 ילדים, מתבגרים ובוגרים עם אוטיזם ברמת תפקוד שונה ומגוונת.

אנשים עם אוטיזם מכונים פעמים רבות אוטיסטים, אנשים עם PDD, אנשים על הספקטרום, על הקשת או על הרצף, אנשים עם אספרגר, עם לקות תקשורתית ועם ASD. עם זאת, המונח המקובל לשימוש היום הוא אנשים עם אוטיזם.

היעדרות ושיטוט הינם מצבים בהם אדם הזקוק לרמת פיקוח מסוימת עוזב מקום מפקח ובטוח ו/או את השגחתו של אדם אחראי, ונחשף לסכנות אפשריות. על כן, כאשר ילדים עם אוטיזם הלומדים במסגרת חינוכית בקהילה יוצאים לשוטט מחוץ למרחב החינוכי המוגן הם עשויים לפגוש סכנות כתאונת דרכים, טביעה במקווה מים, נפילה ממקום גבוה, מזג אוויר מסוכן או תנאים סביבתיים כגון היפו-תרמיה, מכת חום או התייבשות, או מפגשים אקראיים עם אנשים העלולים לנסות לפגוע בהם במכוון.

אנשים עם אוטיזם זקוקים למסגרת בטוחה ומוכרת, אך לעתים הם עוזבים את המסגרת מבלי להבין את משמעות והשלכות המעשה ונחשפים לסכנות. בשל כך, איתור מהיר ויעיל של נעדרים עם אוטיזם הינו קריטי, וכל עיכוב בו עלול לסכן את חייהם.

בשל ריבוי מקרי השוטטות וההיעדרות של אנשים עם אוטיזם בשנים האחרונות, נקראים אנשי כוחות ההצלה והביטחון להגיע ולסייע בחיפוש אחר הנעדרים וחשוב לצייד אותם בידע קריטי אודות מאפייני הלקות והאוכלוסייה. אלו"ט - האגודה הלאומית לילדים ובוגרים עם אוטיזם שמה לה כמטרה, באמצעות מדריך זה, להנגיש את המידע הקיים עבור אנשי כוחות ההצלה והביטחון, לסייע במאמצי החיפוש שלהם ולצייד אותם בכלים לקראת המפגש עם נעדרים עם אוטיזם בשעת חירום.

מדריך זה מציג את מאפייני האוטיזם העיקריים, את סיכוני הבטיחות הייחודיים למוגבלות, מצביע על הסביבות והמרחבים בהם כדאי לחפש נעדרים עם אוטיזם ומציע אופני תקשורת נכונים ויעילים עם אנשים עם אוטיזם בשעת משבר.

אלו"ט - האגודה הלאומית לילדים ובוגרים עם אוטיזם - היא עמותת הורים המובילה את תחום האוטיזם בישראל. אלו"ט נאבקת למען זכויות ילדים ובוגרים עם אוטיזם בישראל במטרה להבטיח את איכות חייהם ומעמדם הכלכלי והחברתי, ומקדמת את הטיפול, החינוך והשילוב של אנשים על הספקטרום האוטיסטי בחברה. אלו"ט מלווה ילדים ובוגרים עם אוטיזם ואת בני משפחותיהם מיום האבחון ולאורך כל מעגל החיים.

כחלק מהרצון לקדם ולהנגיש את המידע בתחום ולסייע באיתור נעדרים על הרצף האוטיסטי חברה אלו"ט ל-National Autism association לעבודת תרגום חוברת זו. אנו מבקשים להודות לד"ר אמיר טל, המדען הראשי בבית אקשטיין, ד"ר יעל גוטר, מנהלת תיק טיפול בחינוך, שחר בר יהודה, מנהל תחום חינוך באלו"ט וצוות המרכז למשפחה של אלו"ט על הסיוע בהתאמת ועריכת תכני החוברת בשפה העברית.

איתור וחיפוש נעדרים עם אוטיזם - בקצרה

כאשר הנעדר הוא אדם עם אוטיזם:

- התייחסו לכל מקרה כמקרה קריטי (אף במקרי בריחה חוזרים ונשנים). תחושת הסכנה של אנשים עם אוטיזם עלולה להיות לא תקינה, ולעתים קרובות הם עשויים לפנות היישר למקווי מים או לכביש.
- שאלו את ההורים או הגורמים המטפלים אם לנעדר יש התקן ניטור אישי (כך למשל, GPS). אם כן, הפעילו מיד אמצעי ניטור.
- חפשו תחילה במים! גם אם נאמר שהילד או המבוגר הנעדר סולדים ממים, חפשו כל סוג מאגר מים בסביבה, לרבות שפכים.
- שאלו על סכנות אחרות שהנעדר עשוי להימשך אליהן: כבישים סואנים או ראשיים, אתרי בנייה וכהנה, ושגרו מיד אנשי צוות לאבטחת אזורים אלה.
- שאלו על העדפות אינדיבידואליות העשויות לסייע במאמצי החיפוש - האם הנעדר נמשך לנתיב או מקום מסוים (כך למשל, מקום בילוי, מרכז קניות, מסגרת חינוכית או תעסוקתית), למוזיקה מסוימת, לדמויות אהובות, לכבאיות, לקולה של אימא וכהנה). כמו כן, בדקו האם הנעדר מסתייע באמצעי תקשורת תומכת חלופית (אמצעי תת"ח) לתקשורת עם הסביבה והצטיידו בהם. תת"ח מיועדים למי שמתקשים לתקשר באמצעות מלים ומתקשרים באמצעות תמונות, כך למשל בעזרת IPad או לוחות וכרטיסי תקשורת.
- שאלו על סלידות אינדיבידואליות ועל פחדים או בעיות חושיות שעלולות לפגוע במאמצי החיפוש (כלבים, סירנות, כלי טיס, אורות, צעקות).
- שאלו האם הנעדר יגיב לשמו אם יקראו לו.
- הפעילו מידית את גורמי ההצלה והביטחון ושתפו איתם פעולה.
- הוציאו התרעת נעדר בסיכון.

כיצד ניתן לזהות סימני אוטיזם?

אדם עם אוטיזם עשוי:

- # לא לדבר, לדבר באמצעות עיצורים בודדים בלבד או בשטף דיבור חזרתי
- # להיראות כלקוי שמיעה
- # להימנע מקשר עין
- # לא להגיב לשמו או להוראות מילוליות
- # להתנדנד, לצעוד במקום, להסתובב או לנופף בידים (גרייה עצמית), לחזור על משפטים (אקולליה)
- # לשים את ידיו על אוזניו בשל רגישות חושית
- # להימנע או להתנגד למגע גופני
- # לפחד או להימשך באופן חריג לדברים כגון אורות מהבהבים, סירנות, כלבים
- # לא לענות לשאלות
- # להידרש לזמן ממושך יותר להבנת שאלות או דרישות
- # לנסות לברוח או להסתתר
- # להיות לבוש שלא בהתאם למזג האוויר (כך למשל, לבוש קצר בחורף או לבוש ארוך וחם בקיץ)
- # להפגין רמת הבנה נמוכה לגילו

כיצד לפנות לאדם עם אוטיזם?

- # אם לא נשקפת סכנה מידית, הפניה אל הנעדר צריכה לאפשר מספיק זמן ומרחב ויש להימנע משימוש בכוח
- # הקפידו לשידר רוגע, דברו בקול רגיל והימנעו מצעקות העלולות להלחץ
- # התכופו לגובה שלו או שלה אך הימנעו מחדירה למרחב האישי ואל תכפו יצירת קשר עין
- # יש לכם בקבוק מים? אוכל? הושיטו אותו
- # חפשו אמצעי זיהוי רפואי, פרטי גורם מטפל
- # דברו במשפטים פשוטים וברורים
- # דברו והרגיעו גם אדם שאינו מתקשר באופן מילולי
- # במקרה של אדם שאינו מתקשר באופן מילולי, הציעו שימוש באמצעי תקשורת חלופית תומכת כטלפון נייד, iPad או טאבלט לתקשורת בהקלדה - פריטים כאלה עשויים גם לסייע בהרגעת הנעדר

ילדים ובוגרים נעדרים עם מוגבלות

פעולות לאיתור וחיפוש אחר ילד או בוגר משוטט או נעדר עם מוגבלות וחילוצו הבטוח מהווים אתגר ייחודי וקשה למשפחות הנעדרים, לרשויות אכיפת החוק, לכוחות ההצלה והביטחון ולצוותי החיפוש. זאת, מכיוון שההתנהגות ואופן הפעולה של ילד או בוגר נעדר עם מוגבלות יהיו לרוב שונים מאלו של ילד או בוגר נעדר ללא מוגבלות. אף שכל אדם עם מוגבלות מתנהג אחרת, ילד או בוגר נעדר עם מוגבלות עשוי:

- לשוטט, לברוח או להימלט מסביבה בטוחה
- להפגין תחושת פחד מופחתת ולכן לבחור בהתנהגות מסוכנת, כגון חיפוש מים או כבישים סואנים
- לחמוק או להתחבא מצוותי חיפוש
- לחפש מקומות קטנים או צפופים להסתתרות מצוותי חיפוש
- לא להגיב לפניות המחלצים

ככלל, קיימים סוגי מוגבלות שונים - מוגבלות קוגניטיבית (אנשים עם מוגבלות שכלית), תקשורתית-חברתית (אנשים עם אוטיזם), נירולוגית (אנשים עם מוגבלות מוחית), גופנית או מוטורית (אנשים עם מוגבלות בתנועה), חושית (אנשים עם מוגבלות ראייה או שמיעה) ורגשית-נפשית (אנשים עם מוגבלות נפשית).

על כוחות ההצלה והביטחון לקחת בחשבון את ההתנהגויות הייחודיות של ילדים ובוגרים עם מוגבלות בעת תכנון וביצוע החיפוש אחריהם. מקרי עבר הראו שלחלק מהאנשים עם מוגבלות יש יצר הישרדות טבעי וחוסן, המאפשרים להם לשרוד לאורך זמן לעתים אף יותר מאנשים ללא מוגבלות. בנוסף, לאנשים עם מוגבלות עשויה להיות תחושת פחד מופחתת מסביבתם והם מאוד ניידים ולפיכך עשויים לעבור מרחקים גדולים, עובדה המחייבת היקף חיפוש נרחב.

הנעדרים אף עשויים לחפש מקלט או להתחבא בחללים סגורים (כך למשל, חניון תת קרקעי) ובכך להקשות על המחפשים באיתורם. על כן, בסביבות עירוניות ופרבריות מומלץ מאוד למחפשים למקד את מאמצייהם בחללים סגורים וקטנים. נעדרים עם מוגבלות אף עשויים להימשך לצלילים מסוימים (כך למשל, תקתוק רמזור מונגש לאנשים עם לקות ראייה), לחפצים (במיוחד חפצים נעים או מסתובבים כנדנדות) או למזונות מסוימים. על צוותי ההצלה והביטחון לשקול שימוש באמצעים ללכידת תשומת הלב של הנעדר (כך למשל, להשמיע את הצליל האהוב עליו) בהתאם להתנהגויות ולתחומי העניין הייחודיים שלו, כדי למשוך אותו אל משלחת החיפוש, ולהקפיד שלא למשוך את הנעדר לסביבה מסוכנת.

בנוסף, יש לדון עם ההורים והגורמים המטפלים בטכניקות שיסייעו למשוך את הנעדר, לעומת אמצעים שעלולים לחבל בחיפוש (כך למשל, שימוש בפנסים המאירים באור יום בוהק).

מהו אוטיזם?

אוטיזם היא מוגבלות נזירולוגית התפתחותית המתבטאת בקושי לרכוש ולתרגל מיומנויות תקשורתיות-חברתיות במפגש עם אדם אחר ובהצגת התנהגויות מאפיינות החוזרות על עצמן (APA, 2013). המוגבלות התקשורתית-חברתית יכולה לבוא לידי ביטוי בקושי להביע ולפענח רגשות, להבין ולפרש הומור, ביטויים ומצבים חברתיים, בשימוש מופחת בתקשורת לא מילולית כהבעות פנים וג'סטות ובקושי ביצירת קשר עין (כך למשל, הבנה לא נכונה של הדימוי "איטי כמו צב" או הביטוי "על הפנים" ואי הבנת רמזים כמבט על השעון המסמן חוסר זמן או סובלנות).

התנהגות מאפיינת וחזרתית יכולה לבוא לידי ביטוי בחזרה מוגזמת על מילים, ביטויים ותנועות גוף, בקושי בוויסות תחושת המגע, חושי השמיעה והראייה ובהקפדה יתרה על שגרות וטקסים. מאפיינים תקשורתיים-חברתיים והתנהגותיים מאתגרים אלו מציבים לא אחת בפני אנשים עם אוטיזם סיכוני בטיחות הייחודיים להם. בשנים האחרונות ישנה עלייה תלולה במספר המאובחנים עם אוטיזם והמרכז האמריקני לבקרה ולמניעת מחלות (CDC) מעריך שבממוצע 1 מכל 59 ילדים בארה"ב הינו ילד המאובחן עם אוטיזם (Baio et al., 2018).

כיוון שאוטיזם הינה מוגבלות ספקטרום (קשת), החומרה ומאפייני המוגבלות של כל אדם עם אוטיזם שונים מאד מאלו של אנשים אחרים עם אוטיזם. תסמיני המוגבלות התקשורתיים-חברתיים וההתנהגותיים מופיעים באופן מגוון מאד באוכלוסייה ויש שונות גבוהה בין אנשים עם אוטיזם.

חומרת מאפייני האוטיזם עשויה להיות נמוכה או גבוהה (כך למשל, אדם עם אוטיזם שאינו קורא וכותב ואחר שלומד לתארים מתקדמים באוניברסיטה) והמוגבלות יכולה להופיע בכל קבוצות המוצא, הרקע הכלכלי והגיל. למעלה משליש מהילדים והבוגרים עם אוטיזם הינם עם חומרת אוטיזם גבוהה והם ממעטים לתקשר באופן מילולי עם הסביבה, כך שאינם מסוגלים או מסוגלים לעתים נדירות בלבד לומר את שמם, את כתובתם או את מספר הטלפון שלהם. לעומת זאת, מסוגלים ילדים ובוגרים עם חומרת אוטיזם נמוכה לתקשר באופן מילולי עם הסביבה.

עם זאת, ילדים ובוגרים עם חומרת מאפייני אוטיזם נמוכה מצויים אף הם בסיכון ויש לשקול את גורמי הסיכון ביחס לכל נעדר ללא קשר לרמת התפקוד או לאבחנה שניתנה לו. חשוב לציין שהגיל הכרונולוגי של הילדים והבוגרים עם אוטיזם אינו בהכרח תואם את רמת התפקוד שלהם, כך למשל, לנער בן 15 עם אוטיזם עם חומרת אוטיזם גבוהה יכולה להיות יכולת קוגניטיבית (חשיבה) הדומה לזו של ילד הצעיר ממנו בשנים רבות.

מרבית הילדים והבוגרים עם אוטיזם מאופיינים בכך שיש להם מוגבלויות נוספות על האוטיזם. כך למשל, כשליש מהילדים והבוגרים עם אוטיזם מאובחנים בנוסף עם מוגבלות שכלית התפתחותית (Fombonne, Quirke, & Hagen, 2011) וכחמישית מהמתבגרים עם אוטיזם מאובחנים בנוסף עם חרדה חברתית (van Steensel, Bögels, & Perrin, 2011). חרדה חברתית יכולה להתבטא בהימנעות מהשתתפות במצבים חברתיים או לקיפאון במהלך שיחה עם אדם אחר או הופעה בפני קהל.

גורמי סיכון מוגברים וייחודיים הנלווים לאוטיזם

- 70% מאוכלוסיית הילדים עם אוטיזם מנסים להתרחק מהסביבה הבטוחה בה הם נמצאים (Rice et al., 2016), שיעור הגבוה כמעט פי ארבעה מהאחאים שלהם שאינם ילדים עם אוטיזם (Anderson et al., 2012). כן, ההערכה היא שבמהלך חייהם צפויים ילדים ובוגרים עם אוטיזם לבוא במגע עם רשויות אכיפת החוק פי שבעה יותר מהאוכלוסייה הכללית (Curry, Posluszny, & Kraska, 1993).
 - שיעור תאונות הטביעה בעקבות שיטוט או בריחה מהווה 74% מכלל מקרי המוות של ילדים עם אוטיזם בגילאי 15 ומטה בארה"ב (Guan & Li, 2017). כן, עשויים להיות לילדים ובוגרים עם אוטיזם תחומי עניין או משיכה המהווים סכנות, כך למשל, משיכה לכבישים סואנים, לרכבות, לצידוד כבד, לכבאיות, לשלטים לצד הדרך, לאורות בוהקים ולרמזורים.
 - אנשים עם אוטיזם עלולים לשיטוט או לברוח ממקומות בטוחים כדי להתחבא מהורים, מגורמים מטפלים או ממורים, לחפש מקומות או חפצים שמעניינים אותם או אהובים עליהם במיוחד, או לברוח מסביבה מוכרת בשל גירוי חזק כגון מראות, צלילים, סביבה או פעילויות של אחרים או כדי להתרחק ממצב מלחיץ כגון רעשים, המולה או דרישות (כך למשל, רעש ממסיבה בבניין סמוך, מפגש משפחתי רב משתתפים או דרישה לסיים פעילות אהובה במיוחד).
 - התנהגויות המאפיינות אנשים עם אוטיזם כגון הימנעות מקשר עין, היעדר תגובה להוראות או תגובה שונה לצלילים, לאורות ולהמולה, עלולות להתפרש בטעות כהתרסה, אי-ציות ו/או כסימן לשימוש בסמים או אלכוהול, ולהוביל לאינטראקציות שליליות עם כוחות ההצלה והביטחון המגיעים לזירה.
- בשל הנסיבות הייחודיות הנלוות לרוב מקרי הילדים והבוגרים הנעדרים עם מוגבלויות ככלל ואוטיזם בפרט, מצורפות להלן הנחיות שנועדו לסייע לרשויות האכיפה, לכוחות ההצלה והביטחון ולצוותי החיפוש במקרה של דיווח על נעדר עם אוטיזם.

נעדרים עם אוטיזם - המלצות לפעולות בשגרה

היכרות מוקדמת של אנשים עם אוטיזם עם אנשי כוחות ההצלה והביטחון

כדי לסייע בשמירת בטיחותם של ילדים ובוגרים עם אוטיזם, על אנשי כוחות ההצלה והביטחון לבחון את האפשרות לערוך בשגרה מפגש קהילתי או אירוע בטיחות בתחנת המשטרה המקומית, בבית הספר המקומי, בספרייה, בפארק וכהנה. כדאי לשתף פעולה עם מנהל/ת בית הספר, עם מנהל/ת מחלקת החינוך המיוחד או הפרט ברשות המקומית או מפקח/ת החינוך המיוחד המקומית/ת וליזום ולקבוע ביקורים של אנשי כוחות ההצלה והביטחון במסגרות החינוך ומסגרות הדיור והתעסוקה באופן תדיר וקבוע, רצוי מספר פעמים בשנה. כך יוכלו אנשים עם אוטיזם להתוודע לבעלי התפקידים, למדים, לכלי הרכב ולבעלי החיים המשרתים בכוחות ההצלה. ניתן ואף רצוי ליזום התנדבות קבועה של אנשים עם אוטיזם המתגוררים בקהילה באחד ממוקדי כוחות ההצלה המקומיים.

מילוי כרטיס לשעת חירום

כדאי שהורים וגורמים מטפלים ימלאו ויעדכנו את הכרטיס האישי והנגיש לשעת חירום המצורף למטה מדי שנה (או בתדירות גבוהה יותר, לפי הצורך) וישתפו אותו עם הצוות במסגרת החינוכית או התעסוקתית, קרובים, חברים, שכנים, מטפלים, ואנשי כוחות ההצלה והביטחון בעת הצורך. הכרטיס כולל מידע חשוב וסמלים מצוירים המהווים אמצעי תקשורת עבור אנשים עם אוטיזם בחומרת מוגבלות גבוהה המתקשים לתקשר באמצעות מלים.

הדביקו פה תמונה

פרופיל אישי בחירום

תאריך

שם גיל

כתובת

תיאור גופני

 איש (אנשי) קשר בחירום

אם נעדר, עשוי להימצא ב: _____

שם: _____ מספר טלפון: _____

שם: _____ מספר טלפון: _____

 מגבלות (אלרגיות ותזונה)

 צרכים רפואיים (אבחנות, בעיות)

 סימני הסלמה (שינויי התנהגות המעידים על עלייה או ירידה בחרדה, בכעס וכול'. המלצות לעשה ואל תעשה)

 אהבות (אטרקציות, דברים אהובים, תחביבים, תחומי עניין, מזונות, משקאות, אמירות וכהנה)

 סלידות (טריגרים, רגישויות, פחדים, ממה כדאי להימנע, מזונות, משקאות, אמירות וכהנה)

סמלים מסייעים לכולם בהבנה ובתקשורת. הראו את הסמלים והצביעו עליהם בשיחה עם האדם עם האוטיזם

לאכול	לשתות	קר	אמא	אבא	לצלצל הביתה	ללכת הביתה	לנשום עמוק
כן	כאב	בטוח	אבוד	הוסיפו מסר אישי	הוסיפו מסר אישי	הוסיפו מסר אישי	לא

נעדרים עם אוטיזם - המלצות לפעולה בחירום

קבלת מידע קריטי אודות הנעדר בזירה

על כוחות ההצלה והביטחון המגיעים לזירה למהר ולאסוף מידע לשאלות מדוע הנעדר משוטט, מהם המקומות אליהם הוא עשוי ללכת ומהם תחומי העניין, המשיכה, הגירויים או האובססיות הייחודיים של הנעדר כדי לנסות ולהרכיב רשימה של המקומות האהובים עליו (כך למשל, מגרש משחקים או חנות מועדפת). זאת, באמצעות תשאול הורים, גורמים מטפלים, אחים, מטפלים במסגרות החינוך והרווחה, שכנים ואחרים המכירים היטב את הנעדר. אנשים אלה מודעים לפעילויות הנעדר, להתנהגותיו ולתחומי העניין שלו בעבר ובהווה ויכולים לסייע במתן מידע ורמזים חשובים שיובילו להצלה מהירה, לסייע בפיתוח תכנית החיפוש ובקביעה לאן הנעדר עשוי היה ללכת.

נעדרים עם אוטיזם הנחיות לפעולה בחירום

שיקולים ראשוניים:

כיוון שאנשים עם אוטיזם נמשכים מאוד למים, מומלץ מאוד לכוחות ההצלה ולצוותי החיפוש לבדוק מיד את כל מקווי המים הסמוכים בניסיון לעצור את הנעדר מכניסה אליהם. מקווי מים כוללים, בין היתר, ים, נחלים, אגמים, נהרות, מאגרי/אגני מים ובריכות פרטיות וציבוריות.

חלק מהאנשים עם אוטיזם יתקשו לתקשר באופן מילולי ולהשתמש בתקשורת לא מילולית ובמקרים רבים ייתכן שלא יוכלו להגיב לקריאה בשמם. לעתים קרובות הם יסתתרו כדי לחמוק מהמחפשים, לפעמים במקומות קטנים או צפופים, תוך התעלמות מסכנות בסביבתם.

כמו בכל המקרים הקריטיים של נעדרים, הזמן הוא גורם חיוני לאיתור בטוח. על כן, מומלץ שהמוקדנים שקיבלו את המידע מהתשאול הראשוני ישתפו בו מיד את כל כוחות ההצלה והביטחון. בנוסף, מומלץ לכוחות ההצלה והביטחון ליצור קשר עם גופים נוספים המסייעים בחילוץ והצלה לקבלת סיוע ומשאבים נוספים, לרבות מומחי חיפוש והצלה שיתכן ויוכלו להגיע מיד לסייע בחיפוש.

גופים המסייעים בחילוץ והצלה

משטרת ישראל 101 | איחוד הצלה 1221 | זק"א 1220 | משרד החינוך 1-800-250025

משרד הרווחה 118 | הקו הפתוח של אלו"ט 03-6709094

שאלות שיש לשאול בעת קבלת שיחה במוקד החירום

ההמלצות שלהלן נועדו לסייע למוקדנים במענה לשיחות הנוגעות להיעדרות ושוטטות של נעדרים עם מוגבלויות. תחילה, קבלו תיאור מלא של הנעדר, לרבות גובה, משקל, צבע שיער וביגוד. לאחר מכן ערכו את החקירה הראשונית בבירור השאלות הבאות:

1. האם הנעדר עונד או נושא התקן טכנולוגי לניטור? אם כן, איזה התקן וכיצד אפשר לגשת למידע המיקום?
2. האם הנעדר נמשך למים? אם כן, האם הוא או היא יודעים לשחות?
3. האם הנעדר נמשך לכבישים סואנים?
4. האם הנעדר נמשך לכלי רכב כגון רכבות, ציוד כבד, מטוסים או כבאיות?
5. האם הנעדר ברח בעבר? אם כן, היכן נמצא?
6. האם יש לנעדר אחים עם מוגבלויות או חברים לכיתה? אם כן, האם אחים או חברים לכיתה אלה ברחו בעבר? אם כן, היכן נמצאו?
7. לאן הנעדר אוהב ללכת? האם יש לו או לה מקום מועדף?

8. האם הנעדר מתקשר באופן מילולי או בסיוע אמצעי תקשורת תומכת חלופית? אם כן, מהו האמצעי?
כיצד צפוי הנעדר להגיב לקריאת שמו?
9. האם הנעדר יגיב לקול מסוים, כגון קול אמו, אביו, קרוב אחר, מטפל או חבר של המשפחה?
10. האם יש לנעדר שיר, צעצוע או דמות אהובים? אם כן, מהם?
11. האם הנעדר המתקשר באופן מילולי יודע את שמות הוריו, את כתובת ביתו ואת מספר הטלפון?
12. האם יש לנעדר סלידות, פחדים או טריגרים התנהגותיים ספציפיים?
13. כיצד הנעדר עשוי להגיב לסירנות, למסוקים, למטוסים, לכלבי חיפוש, לאנשים במדים או לחברי צוות חיפוש?
14. כיצד הנעדר מגיב לכאב או לפציעה?
15. מהי תגובת הנעדר למגע?
16. האם הנעדר עונד תג זיהוי רפואי?
17. האם יש לנעדר קשיים חושיים (כך למשל, קושי עם רעש חזק), רפואיים או תזונתיים?
18. האם הנעדר נעזר בתרופה מצילת חיים?
19. האם הנעדר מתרגז בקלות? אם כן, כיצד ניתן להרגיע אותו או אותה?

התגובה הראשונית

- ההמלצות שלהלן נועדו לסיוע לכוחות ההצלה והביטחון לתת את המענה הראשוני בחיפוש אחר נעדר עם אוטיזם. זהו סיכונים באזור שבו נראה הנעדר בפעם האחרונה, ושגרו אנשי צוות למקומות אלה לחיפוש אחריו, תוך שימת לב מיוחדת למקווי מים ולמקומות ספציפיים שמעניינים את הנעדר, כגון המקומות האהובים עליו.
- אבטחו אזורים מסוכנים שזוהו בקרבת המקום שבו נראה הנעדר לאחרונה, כדי למנוע מהנעדר מלהיכנס אליהם.
 - דאגו לחסימת מסלולים המוכרים לנעדר, כדי למנוע ממנו מלהתרחק עוד יותר מהמקום שבו נראה לאחרונה בעזרת כל האמצעים ההולמים, כגון סיור ממונע, רכוב ואווירי.
 - צרו מיד קשר עם גופים נוספים כדי לבקש סיוע ממומחי החיפוש וההצלה וניהול החיפוש.
 - בדקו עם ההורים והגורמים המטפלים את האפשרות להפעיל את הציבור והקהילה באמצעות רשתות המדיה החברתית, כך למשל, פרסום התמונה, השם ופרטי הנעדר ב Facebook ו/או בקבוצות ה WhatsApp.
 - בכפוף לאישור ההורים והגורמים המטפלים יכול השימוש במדיה החברתית לסייע ביידוע הציבור והקהילה המקומית במהירות וביעילות.
 - ודאו הוצאת התראת נעדר ע"י כוחות ההצלה והביטחון.

אמצעי חיפוש והצלה

- מומלץ ביותר לגייס כוח אדם המיומן בפרוטוקולים לחיפוש ולהצלה כדי לסייע בחקירה עד לאיתור הנעדר בבטחה. על המשטרה לספק מיד מידע לאנשי החיפוש וההצלה בנוגע לצרכיו ומאפייניו המיוחדים של הנעדר, וכל מידע הנוגע להתנהגות ספציפית או לתחומי עניין ספציפיים העשוי לסייע בחיפוש אחר הנעדר.

על כוחות ההצלה והביטחון לשקול הקמה מידית של חפ"ק, שיבטיח כי כל היבטי החקירה והחיפוש מנוהלים כהלכה וכי המשאבים מנוצלים היטב. בנוסף, מרכיב קריטי בחפ"ק יהיה מינוי מפקד חיפוש והצלה שיהיה אחראי לכל היבטי פעולות החיפוש וההצלה. אמצעי החיפוש שלהלן יסייעו באיתור מוצלח של נעדר עם מוגבלות:

- התפרשו במקום שבו נראה הנעדר לאחרונה.
- השתמשו בצוות חיפוש והצלה הפועל בשטח המקומי, בין אם עירוני, פרברי או כפרי.
- תדרכו היטב את צוות החיפוש וההצלה המגיע לזירה בנוגע להתנהגויות הנעדר.
- מקדו את מאמצי החיפוש והצלה במקווי מים, אזורים עתירי סיכון, נתיבי נסיעות, מסלולים למקומות אהובים, מקומות שבהם הנעדר ביקר בעבר וכל אזור מעניין אחר שהזכירו האנשים המכירים את הנעדר.
- נסו למשוך את הנעדר בעזרת שימוש בדברים האהובים עליו או עליה, כגון השמעת שיר אהוב או נהיגה בכלי רכב אהוב באזור החיפוש.
- השתמשו בטכניקות לחיפוש בלילה, כך למשל, באורות מוקרנים עם דפוסים חוזרים, במיוחד דפוסים סיבוביים, או סוגים אחרים של הדמיות ואמצעי תאורה שעשויים למשוך את הנעדר.
- **הערה:** שימו לב שחיפושים ליליים עשויים לסכן את הנעדר. במידה והשטח כולל סכנות כגון צוקים, תהומות, בורות או מקווי מים, כל ניסיון למשוך נעדר לאזורים אלה עלול להוביל לתוצאות הרות אסון במידה והמחפשים אינם מודעים לסכנות ולא נערך בירור לגבי הסכנות לפני השימוש בטכניקות לחיפוש בלילה.
- הרחיבו את משך החיפוש, כיוון שלהתנהגויות הייחודיות של חלק מהנעדרים עם המוגבלות עשויה להיות השפעה מגוננת שמאפשרת להם לשרוד זמן רב יותר ממה שנחשב לשיעור הישרדות רגיל של נעדרים ללא מוגבלות.

שיקולים במקרה של חיפוש ממושך

- במידה ומאמצי החיפוש המיידים לא הובילו להצלה בטוחה של הנעדר, החלו לתכנן את השימוש הממושך במשאבים כדי לשמר את מאמצי החיפוש. על אחראי החיפוש וההצלה לאמוד את היעילות הכוללת של פעולת החיפוש ולבצע התאמות נחוצות לפעולת חיפוש ממושכת. ההמלצות שלהלן נועדו לסייע בתכנון מאמץ חיפוש והצלה ממושך.
- # אמדו את היעילות הכוללת של פעולות החיפוש והתאימו את הנחוץ לשלב הפעולה הבא.
 - # העריכו משאבים לטווח מידי וארוך ודרישות לוגיסטיות לשימוש בהם.
 - # הקצו כוח אדם חדש או נוסף לפעולת החיפוש הממושכת.
 - # שקלו את הרחבת אזור החיפוש, תוך הערכת המרחק שהנעדר יכול היה ללכת במהלך פרק הזמן שבו נעדר ויכולותיו.
 - # ניסיון העבר מראה שאנשים עם אוטיזם מסוגלים להרחיק מספר קילומטרים, לרוב מעבר לאזור החיפוש הראשוני שהוגדר.
 - # בדקו אם נותרו פערים באזור החיפוש המקורי, וארגנו חיפוש חוזר באזורים אלה.
 - # שקלו שימוש בצוות חיפוש והצלה מיומן עם מתנדבי חיפוש או בגורמים המטפלים המכירים את הנעדר היטב, לשיפור יכולות החיפוש.

התנהלות בעת האיתור והאיחוד

אנשים עם אוטיזם מאופיינים במגבלות תקשורתית-חברתית ובהתנהגויות מאפיינות חזרתיות ולחלקם אף מגבלות קוגניטיבית. לכן, כדאי לזכור שהמפגש בין צוותי החיפוש או צוותי ההצלה והביטחון לבין אדם עם אוטיזם ברגע האיתור ולאחר מכן ברגע האיחוד עם המשפחה, עלול להיות חוויה טראומטית עבורם. ההמלצות שלהלן נועדו לסייע בהרגעה ו/או מזעור סערת הרגשות או החרדות שהנעדר עלול לחוות ברגע האיתור.

שמרו על סביבה רגועה.

עצרו את הנעדר באופן פסיבי כדי שלא יברח, הימנעו משימוש בכוח.

במידת האפשר, הביאו מיד הורה או גורם מטפל למקום האיתור ואמרו לנעדר שהוא בדרך.

פנו לנעדר בגובה העיניים, תוך כריעת ברך במידת הצורך, ודברו אליו או אליה בקול רגיל ובמשפטים פשוטים.

היעזרו במבנה 'משימה ותגמול' כדי להקל על החרדה ולהגביר את הציות. השתמשו במשפטים דוגמת "קודם נישאר פה ואז אבא/אימא או המטפל/ת שלך יבואו".

אל תניחו שהנעדר מבין את כל מה שנאמר ונעשה במקום האיתור.

השתמשו בעזרי תקשורת תומכת חלופית, בהוראות בכתב, בציורים או בפעולות במידת האפשר. רצוי להיעזר ב"כרטיס האישי לשעת חירום", במידה וקיים.

השתמשו בהומור ובנושאים מוכרים לנעדר במידת האפשר. כך למשל, אם הנעדר לובש חולצה ועליה דמות מצוירת, דברו עם הנעדר על הדמות כדי להפיג חרדה אפשרית ולהרגיע את הנעדר אם הוא נסער.

היעזרו במידע אודות תחומי העניין, דמויות אהובות או תחביבים שקיבלתם מההורים והגורמים המטפלים כדי להתאים ולהנעים את השיחה עבור הנעדר (כך למשל, שיחה על שיר או דמות אהובים במיוחד).

חפשו זיהוי כגון צמיד רפואי או מתקן ניטור.

צרו קשר עם אלו"ט בטלפון 03-6703077

למידע נוסף על ילדים ובוגרים עם אוטיזם ועל משאבים ותמיכה במשפחות,

היכנסו לאתר www.alut.org.il

מסמך זה נועד לספק מידע כללי ואינו מהווה ייעוץ משפטי או חוות דעת מקצועית עבור מקרים פרטניים. אם יש צורך בייעוץ משפטי או חוות דעת מקצועית יש לפנות לגורמים המוסמכים. בעת השימוש במסמך זה יש לקחת בחשבון כי ייתכן והוא אינו מעודכן ועל כן יש לראות בו נקודת מוצא לאיתור מידע נוסף בנושא. הדעות וההשקפות במסמך זה הן של מחבריו בלבד ואין לייחס אותן לאף גורם רשמי.

מקורות:

American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM V*. Washington DC: Author

Anderson, C., Law, J. K., Daniels, A., Rice, C., Mandell, D. S., Hagopian, L., & Law, P. A. (2012). Occurrence and family impact of elopement in children with autism spectrum disorders. *Pediatrics*, 130(5), 870.

Baio, J., Wiggins, L., Christensen, D. L., Maenner, M. J., Daniels, J., Warren, Z., Kurzius-Spencer, M., Zahorodny, W., Robinson Rosenberg, C., White, T., Durkin, MS., Imm, P., Nikolaou, L., Yeargin-Allsopp, M., Lee, L.C., Harrington, R., Lopez, M., Fitzgerald, R.T., Hewitt, A., Pettygrove, S., Constantino, J.N., Vehorn, A., Shenouda, J., Hall-Lande, J., Van Naarden Braun, K., & Dowling, NF. (2018). Prevalence of autism spectrum disorder among children aged 8 years—autism and developmental disabilities monitoring network, 11 sites, United States, 2014. *MMWR Surveillance Summaries*, 67(6), 1.

Curry, K. L., Posluszny, M. P., & Kraska, S. L. (1993). Training criminal justice personnel to recognize offenders with disabilities. *OSERS News in Print*, 5(3), 4-8.

Fombonne, E. (2009). Epidemiology of pervasive developmental disorders. *Pediatric Research*, 65(6), 591.

Guan, J., & Li, G. (2017). Injury mortality in individuals with autism. *American journal of public health*, 107(5), 791-793.

Rice, C. E., Zablotsky, B., Avila, R. M., Colpe, L. J., Schieve, L. A., Pringle, B., & Blumberg, S. J. (2016). Reported wandering behavior among children with autism spectrum disorder and/or intellectual disability. *The Journal of Pediatrics*, 174, 232-239.

Van Steensel, F. J., Bögels, S. M., & Perrin, S. (2011). Anxiety disorders in children and adolescents with autistic spectrum disorders: a meta-analysis. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 14(3), 302.